

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Микуляк О.В.

аспірант,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ТЕКСТИ ЛІТЕРАТУРИ МІГРАНТІВ ЯК КОРПУС ЕТНОЛІНГВАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Етнолінгвальні дослідження зосереджені на описі лінгвокультурних одиниць, а саме стереотипів, мовних реалій, прецедентних феноменів. Усі вони пов'язані з культурою, мають національне забарвлення і створюють національно-культурний колорит. На нашу думку, їх функціонування ще не достатньо проаналізоване у міжкультурній літературі або літературі мігрантів. Саме вона є корпусом наших досліджень. У цій науковій розвідці ми намагаємося розглянути суть і особливості текстів літератури мігрантів, що необхідно для подальшого дослідження етнолінгвальної специфіки мови.

У сучасній науці термін «література мігрантів» отримав назву «міжкультурою літератури», що спричинено самою суттю цієї літератури, її основними проблемами, а саме: фігурування основних культурних феноменів: національної ідентичності, менталітету, національних стереотипів; її міжкультурний статус; фактичний матеріал для ознайомлення з іншими культурами через безпосередній досвід письменників-мігрантів, їхнє світосприйняття.

Особливу увагу ми звертаємо на тексти сучасної німецькомовної літератури мігрантів, які в процесі глобалізації і особливих міграційних змін і рухів з 1960-х років виникають і розвиваються, при цьому їхні автори з нерідною німецькою мовою стали головними дійовими особами цієї літератури.

«Міжкультурна література» – це «обмін між культурами, злиття культур» [5, с. 25]. Місце і значення літератури в освітньому процесі є беззаперечним і цей факт ставить її між передачею знань і формування характеру та національного становлення. «Міграційні процеси є особливим викликом цих взаємозв'язків, нові форми мовних знань вимагають насамперед відповідних навичок й умінь в культурній інтеграції» [2, с. 19].

Аглая Бліуомі виділяє такі елементи міжкультурного потенціалу літератури:

- динамічне поняття культури (культурні і національні стереотипи);
- самокритика (розрізнення власних культурних поглядів і суспільної реальності);
- гібридність (взаємозв'язок індивідуальної та колективної ідентичності, тобто взаємодія і співіснування різних культур, що призводить до кращого розуміння власної);
- подвійна оптика – бачення свого і чужого з різних сторін. При розгляді літературних текстів постає питання про домінування свого чи чужого [1, с. 28-40].

Міжкультурна література підкреслює амбівалентність і багатозначність сучасної реальності і при цьому показує спорідненість її з міжкультурними впливом, його можливостями і проблемами [6, с. 10].

Єва Гаусбахер розглядає такі характерні особливості текстів міжкультурної літератури: перспектива розповіді («для міжкультурної літератури характерна концепція мультиперспективності» [4, с. 117]); дійові особи (характеризуються культурною гібридністю); часопросторові орієнтири (існування між багатьма культурами і країнами «*doppelte Zeit, doppelter Ort*» [4, с. 118]); мова (на рівні мови спостерігається змішання різних мов, «можна говорити про поліфонію» [Єва с. 118]); стилістичні засоби: комічне, іронія, пародія, гротеск.

Міграція як рух у політично-історичних, мовних, культурних і соціокультурних міжпросторах розуміється не тільки як феномен, який охоплює це поняття, а й так само культурне слововживання в певній ситуації, яке відображається у стилі написання [11, с. 8]. Тексти літератури мігрантів, на нашу думку, і справді відзначається особливим стилем письма і характеризується культурно-національними особливостями. Е. Яндл називає дві стратегії письма авторів-мігрантів: мовна гра і сумнів у продуктивності мови, тобто її комунікативній здатності [3, с. 37-50], що і становить особливий інтерес при характеристиці етнолінгвальної специфіки мови. «Сучасна міграційна ситуація розширює і прискорює комунікацію і промислово-технічну глобалізацію, пов'язує різні культури і утворює єдину мережу так, що замість окремої культури на передній план виступає глобальна мішана культура, яка виникає через інтеграцію, обмін, гібридизацію і усестороннє взаємопроникнення» [10, с. 313].

Зіновій Зінік головну функцію сучасної літератури мігрантів вбачає у збереженні культурної пам'яті, пам'яті про Батьківщину, якої більше не існує [4, с. 9-10]. Основна її суть – це звернення від імені тих, хто загубився серед двох світів. «*Between cultures, amid languages, across*

borders» («Між культурами, серед мов, через кордони») – констатує Дж. Холі [3, с. 8].

Як зазначає Петра Торе у дисертаційній роботі «*wer bist du hier in dieser stadt, in diesem land, in dieser neuen welt*», наукові розвідки літератури мігрантів розпочалися зі статей, передмов і післямов у антологіях із «літературними текстами мігрантів» («*migrantenliterarischen Texten*») [9, с. 14].

У роботі Єви Гаусбахер «*Поетика міграції*» [4] проведено культурно-поетичні студії взаємодії літератури і міграції у різних аспектах. На основі прози і есеїстики сучасних російських авторів-мігрантів показано, що міжкультурна ситуація є не тільки основою текстів, а й істотно впливає на їхню естетичну цінність. Автор звертає основну увагу на феномен міграції, який тематично, контекстуально й ідеологічно трактується теоріями культурних, постколоніальних і гендерних студій.

Існують різні терміни для позначення поняття «література мігрантів» – «*Ausländerliteratur*» (іноземна література), «*Literatur der Betroffenheit*» («література розгубленості»), «*Selbstverständigungsliteratur*», («література самоусвідомлення»), «*Gastarbeiterliteratur*» («література гастарбайтерів») та уже сучасні терміни «*Migrantenliteratur*» («література мігрантів»), «*Migrationsliteratur*» («література міграції»), «*interkulturelle Literatur*» («міжкультурна література»), «*Literatur zwischen den Kulturen*» («література між культурами»), «*Literatur der Fremde*» («література чужинця»), «*kleine Literatur*» («маленька література»), «*diasporisches Schreiben*» («діаспорне письмо»), *trans- oder interkulturelle Literatur* («транс- чи міжкультурна література») [11].

Дослідженням літератури мігрантів займаються такі німецькі науковці як: Г. Рош, І. Акерманн, Г. Вайнріх, П. Зайберт, Ф. Біонді, К. Ессельборн, Г. Аренс, І. Амадео.

Варто зазначити, що ця література безпосередньо пов'язана з культурою. Дороте Кімміх розглядає культуру як ідеологію 21 століття. В контексті міграції та глобалізації відбуваються суттєві зміни у культурах різних народів, що відображається насамперед у творах авторів із міжкультурним менталітетом. Культура розглядається як соціальний та політичний компонент права, закону і політики інтеграції, але насамперед, вона проявляється у міграції через постійний культурний обмін. Вона вважає, що світовій літературі належать не тільки твори, які написані світовими мовами чи набули міжнародного визнання. Набагато більшу роль тут відіграє культура як дійсність. Нова світова література – це не «діалог культур» чи міжкультурна

комунікація, а насамперед існування культури як актора або системи [8, с. 16].

Науковець Карміне Хіелліно заявляє: «Міжкультурність не є моделлю, яка як спосіб життя означала б більшу справедливість чи як модель бунту 68-го або ж проектів жіночого руху. Міжкультурність є пропозицією звільнення від примусів глибоко вкоріненого монокультурного самосприйняття. Через усвідомлення різниці виникає дивовижна можливість для власного зростання» [6, с. 8].

Отже, дослідження текстів літератури мігрантів становлять неабияку цінність при описі етнолінгвальної специфіки мови та лінгвокультурних одиниць, що є основою нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Bliuomi Aglaia *Interkulturalität und Literatur. Interkulturelle Elemente in Sten Nadolnus Roman «Selim oder die Gabe der Rede».*
2. Dawidowski, Christian (2014) *Literatur, Lesen und Migration IMIS-BEITRÄGE Heft 45/2014 STEINBACHER DRUCK GmbH, Osnabrück.*
3. Ernst Jandl (Text + Kritik, Bd.129) vor allem S. 37-50 Peter Horst Neumann: Über Ernst Jandls Gedicht-Zyklus «tagenglas» Vgl. Leopold Federmair: Sprachspiel und Interkulturalität I n: *Journal of Humanities and Social Sciences Nagoya City University, № 20(2006).*
4. Hausbacher Eva (2009) *Poetik der Migration. Transnationale Schreibweisen in der zeitgenössischen russischen Literatur.* – Tübingen: Stauffenburg Verlag Brigitte Narr GmbH. Hawley, John C. (1996) *Cross-Addressing: Resistance Literature and Cultural Borders.* New York.
5. Höfer Simone (2007) *Interkulturelle Erzählverfahren. Ein Vergleich zwischen der deutschsprachigen Migrantenliteratur und englischsprachigen postkolonialen Literatur.* Saarbrücken.
6. *Interkulturelle Literatur in Deutschland: ein Handbuch / hrsg. von Carmine Chiellino* Stuttgart [u. a.]: Metzler, 2007.
7. Ievgeniia Bogomolova (2011) *Interkulturalität und Humor: Am Beispiel von Ephraim Kishon, Osman Engin und Wladimir Kaminer,* GRIN Verlag, 2011.
8. Özkan Esli, Dorothee Kimmich, Annette Werberger (2009) *Wieder den Kulturrenzwang. Migration, Kulturalisierung und Weltliteratur,* transcript Verlag, Bielefeld.
9. Thore Petra «wer bist du hier in dieser stadt, in diesem land, in dieser neuen welt».
10. Tsuchiya Masahiko (2004) *Von der Migrationsliteratur zur «interkulturellen Weltliteratur»* Schenk Klaus, Todorow Almut, Tvrdik Milan *Migrationsliteratur. Schreibweise einer interkulturellen Moderne,* A. Francke Verlag: Tübingen.
11. Schmitz Helmut (2009) *Von der nationalen zur internationalen Literatur. Transkulturelle deutschsprachige Literatur und Kultur im Zeitalter globaler Migration.* Rodopi Amsterdam – New York.